

Etnikai folyamatok Magyarországon a 2001-es és 2011-es népszámlálás adatainak tükrében

Tátrai Patrik

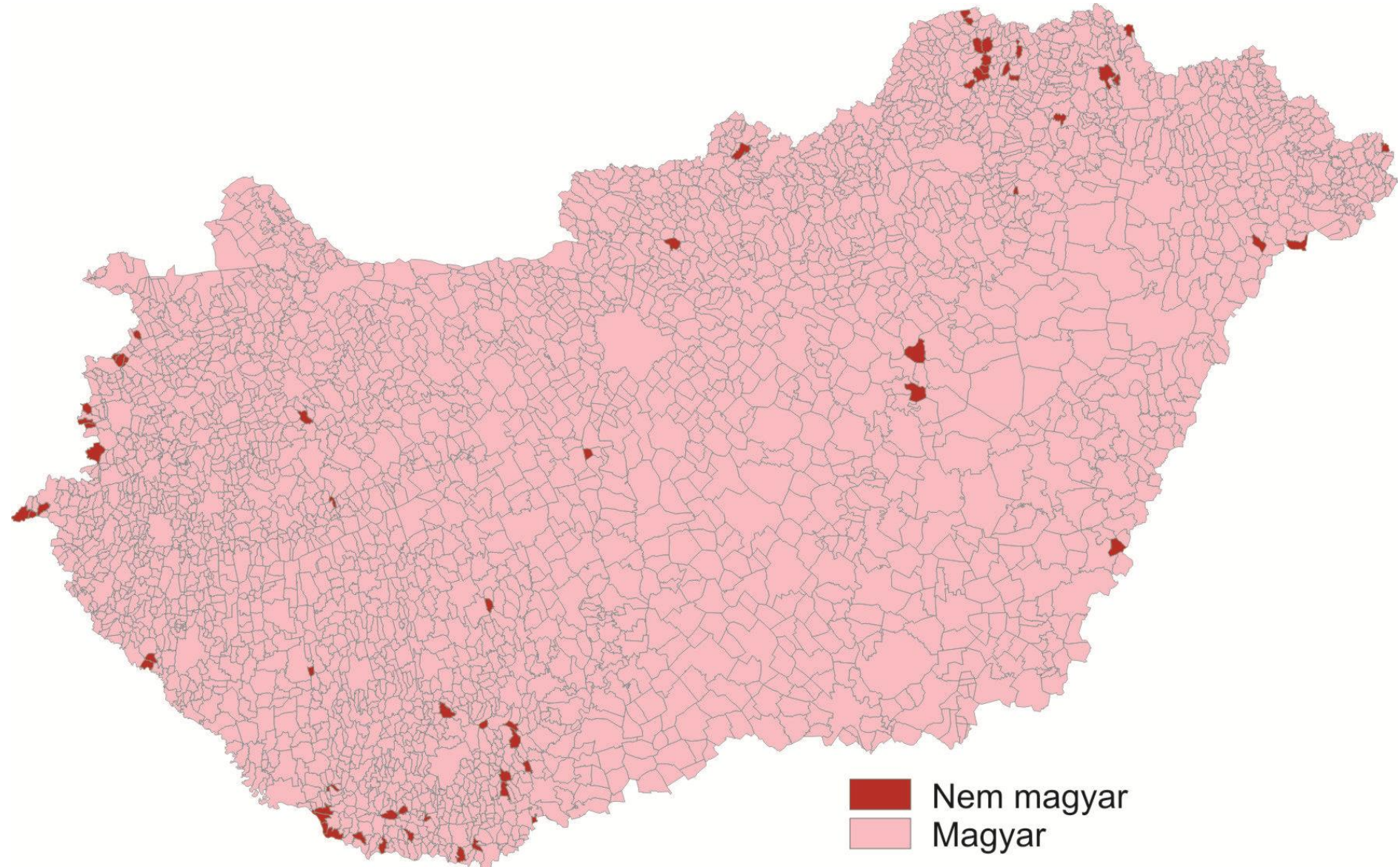
MTA CSFK Földrajztudományi Intézet

www.mtafki.hu

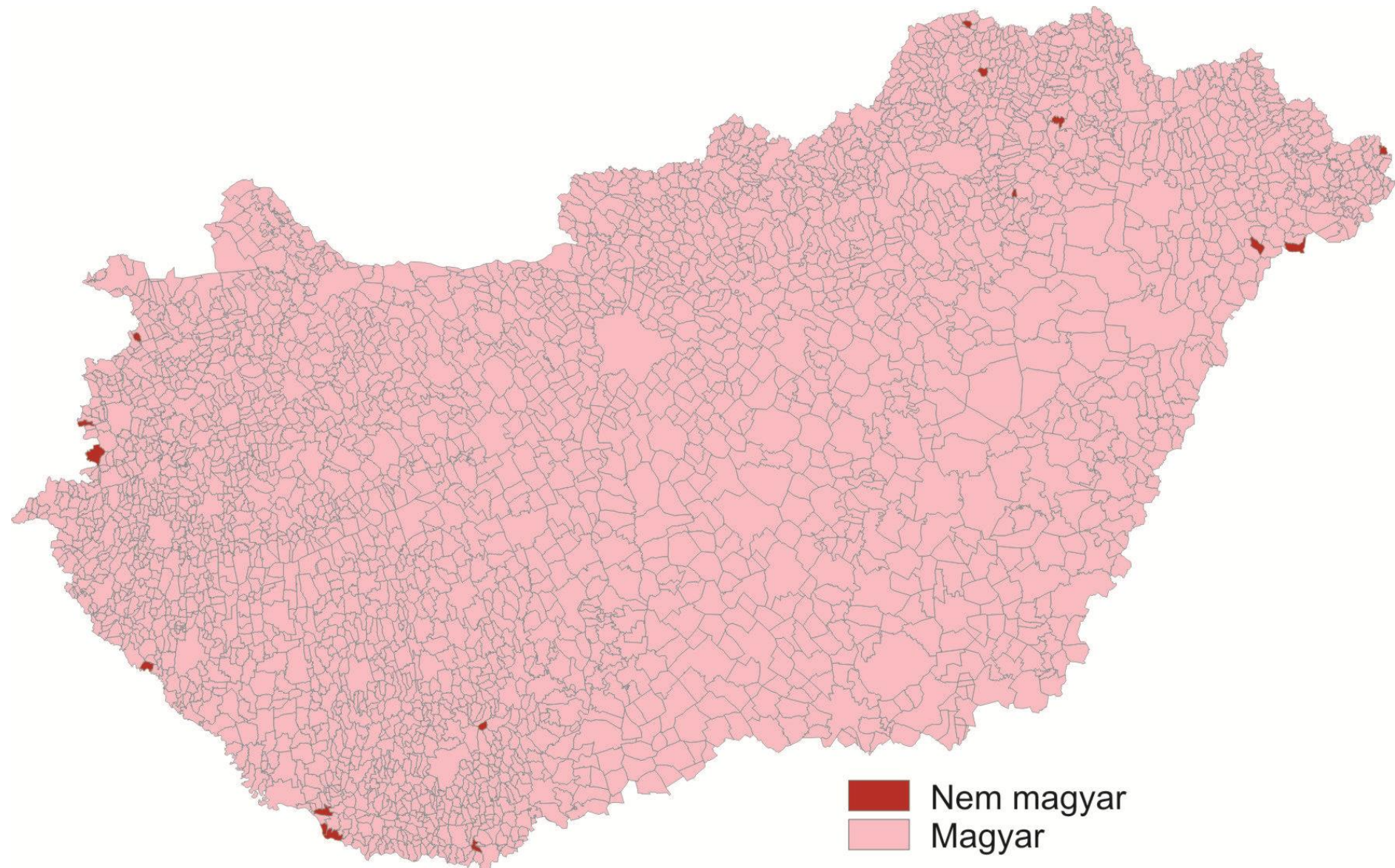
Ellentmondások

1. A kisebbségek létszáma nő vs. nyelvváltás, asszimiláció
2. Kisebbségi többségű területek vs. magyar többségű területek ►
3. A magyar anyanyelvűek aránya ugyanakkora, mint 1880-ban vs. homogén nemzetállam képzete

Nem magyar többségű települések

Magyar többségű települések

Folyamatok

név	2001	2011	Változás (2001=100%)			
	Nemzetiség-hez tartozó	Nemzetiség-hez tartozó	Nemzetiség	Anyanyelv	Beszélt nyelv	Nemzetiség-hez tartozó
Magyar	9 627 057	8 504 492	88	88	88	88
Cigány	205 720	315 583	163	112	115	153
Horvát	25 730	26 774	151	96	109	104
Német	120 344	185 696	212	113	181	154
Román	14 781	35 641	330	164	219	241
Ruszin	2 079	3 882	303	90	106	187
Szerb	7 350	10 038	189	109	136	137
Szlovák	39 266	35 208	168	84	90	90
Szlovén	4 832	2 820	79	54	56	58
Arab	2 367	5 461	325	204	241	231
Kínai	2 915	6 770	271	241	238	232
Orosz	5 512	13 337	264	227	260	242
Egyéb	101 543	127 525	107	74	146	126
Nincs válasz	524 103	1 398 731	255	267	266	267
Összesen	10 683 599	10 671 958	103	99	99	104
<i>Népesség</i>	<i>10 198 315</i>	<i>9 937 628</i>	<i>97</i>	<i>97</i>	<i>97</i>	<i>97</i>

Változások 1990–2011

- 1990-ben 271 ezer fő (2,6%) , 2001-ben 532 ezer fő (5,2%), 2011-ben 769 ezer fő (7,7%) deklarált valamilyen magyartól eltérő kötődést

Okok:

- Módszertani változások a népszámlálásokban
 - 1990: 2 kategória, 1 lehetőség, kötelező adatszolgáltatás („versengő nacionalizmusok”)
 - 2001: 4 kategória, 3 választási lehetőség, nem kötelező
 - 2011: 3 kategória, 2 választási lehetőség (de nemzetiség kiemelve), nem kötelező ►
 - 2011: internetes, illetve papír alapú, de számlálóbiztos nélküli kitöltés lehetősége
- Asszimiláció
- „Elnemzetlenedés”
- Migráció

A következő kérdésekre az adatszolgáltatás nem kötelező!

Nemzetiségre, nyelvi kötődésre vonatkozó kérdések

Kérdésenként legfeljebb három válasz jelölhető meg.

	193	056	125	057	111	196	207	179	098	123	211	195	201	199	210	32
	Bolgár	Cigány (roma)	Beás	Romani	Görög	Horvát	Lengyel	Német	Örmény	Román	Ruszin	Szerb	Szlovák	Szlovén	Ukrán	Magyar
23.1 Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát?	☒	☒			☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
egyéb, mégpedig:	<input type="text"/>															
23.2 Mely nemzetiség kulturális értékeihez, hagyományaihoz kötődik?	☒	☒			☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
egyéb, mégpedig:	<input type="text"/>															
23.3 Melyik nyelv az anyanyelve?	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
egyéb, mégpedig:	<input type="text"/>															
23.4 Családi, baráti közösségben milyen nyelvet használ általában?	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
egyéb, mégpedig:	<input type="text"/>															

2001

2011

A következő kérdésekre az adatszolgáltatás nem kötelező!

V. Nemzetiség, nyelvi kötődés, vallás

34. Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát?

magyar.....	☒	1	örmény.....	☒	8	arab.....	☒	15
bolgár.....	☒	2	román.....	☒	9	kínai.....	☒	16
cigány (roma).....	☒	3	ruszin.....	☒	10	orosz.....	☒	17
görög.....	☒	4	szerb.....	☒	11	vietnami.....	☒	18
horvát.....	☒	5	szlovák.....	☒	12			
lengyel.....	☒	6	szlovén.....	☒	13			
német.....	☒	7	ukrán.....	☒	14			
egyéb, mégpedig:	<input type="text"/>							
nem kíván válaszolni ...	☒	999						

35. Az előző kérdésnél megjelölten kívül tartozik-e másik nemzetiséghez is?

nem tartozik más nemzetiséghez ...	☒	0						
magyar.....	☒	1	örmény.....	☒	8	arab.....	☒	15
bolgár.....	☒	2	román.....	☒	9	kínai.....	☒	16
cigány (romani, beás).....	☒	3	ruszin.....	☒	10	orosz.....	☒	17
görög.....	☒	4	szerb.....	☒	11	vietnami.....	☒	18
horvát.....	☒	5	szlovák.....	☒	12			
lengyel.....	☒	6	szlovén.....	☒	13			
német.....	☒	7	ukrán.....	☒	14			
egyéb, mégpedig:	<input type="text"/>							
nem kíván válaszolni ...	☒	999						

36. Mi az Ön anyanyelve? (Legfeljebb két válasz adható!)

magyar.....	☒	1	örmény.....	☒	8	arab.....	☒	15
bolgár.....	☒	2	román.....	☒	9	kínai.....	☒	16
cigány (romani, beás).....	☒	3	ruszin.....	☒	10	orosz.....	☒	17
görög.....	☒	4	szerb.....	☒	11	vietnami.....	☒	18
horvát.....	☒	5	szlovák.....	☒	12			
lengyel.....	☒	6	szlovén.....	☒	13			
német.....	☒	7	ukrán.....	☒	14			
egyéb, mégpedig:	<input type="text"/>							
nem kíván válaszolni ...	☒	999						

37. Családi, baráti közösségben milyen nyelvet használ általában? (Legfeljebb két válasz adható!)

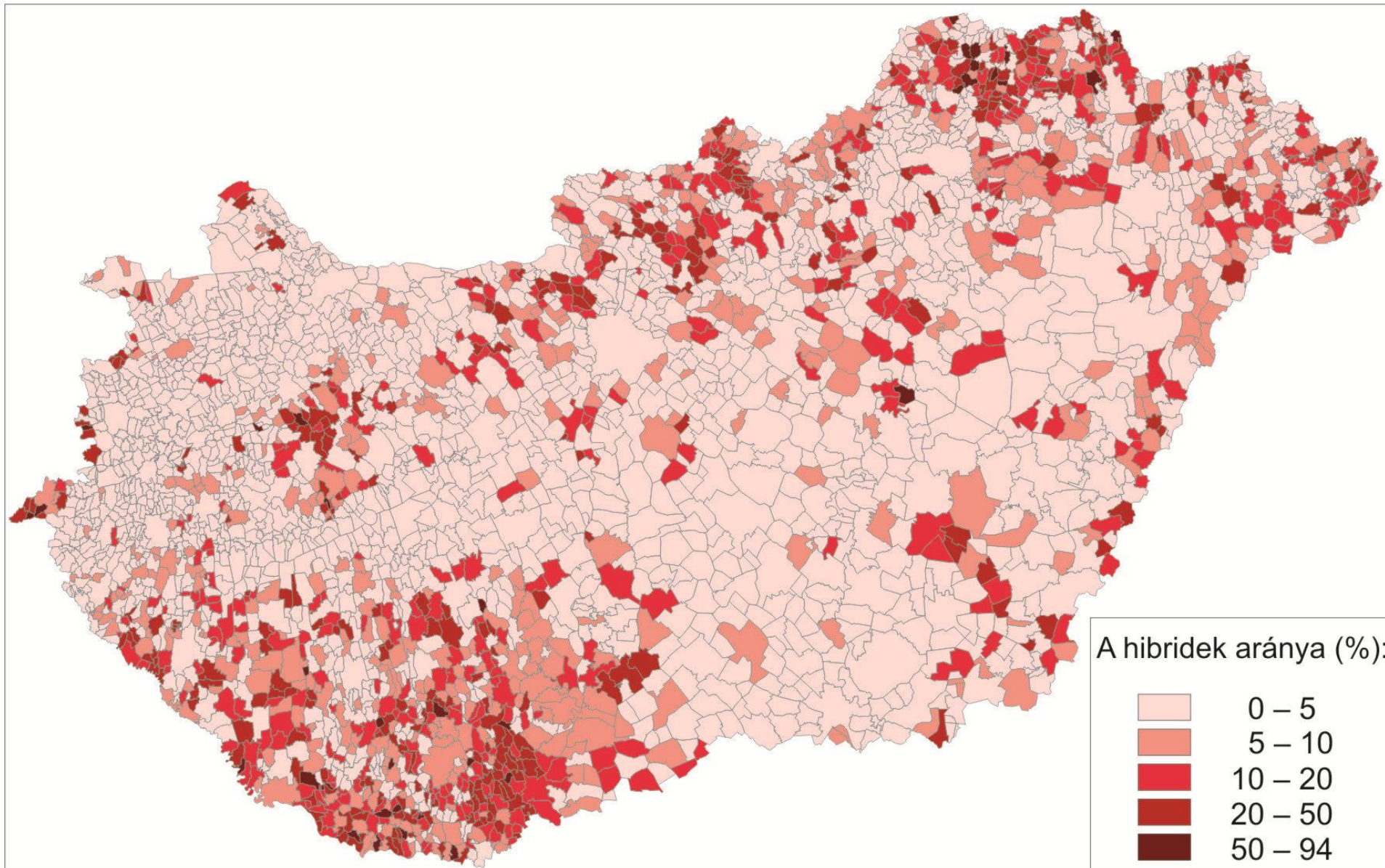
magyar.....	☒	1	örmény.....	☒	8	arab.....	☒	15
bolgár.....	☒	2	román.....	☒	9	kínai.....	☒	16

Asszimiláció, nyelvváltás

- Többes kötődések, nyelvváltás és nyelvcseré, viszonylag gyenge etnikai öntudat
- Asszimiláció vagy hibriditás?

Név	Anyanyelv/ nemzetiség		Száz gyerekkorúra jutó öregkorú		Száz főre jutó élve született gyermek
	2001	2011	2001	2011	2011
Magyar	101,4	101,1	128,4	171,2	150
Bolgár	95,7	81,5	232,4	246,7	137
Cigány	25,5	17,6	13,6	14,2	233
Görög	76,6	47,8	217,0	158,4	117
Horvát	91,9	58,2	309,5	383,7	154
Lengyel	87,1	53,2	150,2	244,0	131
Német	54,4	29,0	335,6	268,8	138
Örmény	47,4	13,5	239,2	330,3	138
Román	106,1	52,7	256,2	233,0	139
Ruszin	101,4	30,1	234,7	356,5	162
Szerb	88,8	51,4	255,5	222,9	121
Szlovák	66,8	33,4	380,2	511,6	165
Szlovén	105,1	72,2	363,6	533,1	177
Ukrán	96,4	60,1	161,5	196,2	129

Hibrid (többes kötődésű) népesség

„Elnemzetlenedés”

- Bizalmatlanság, ill. a kérdés jelentőségének csökkenése
- Rendkívül heterogén csoport
- Nemzetiségükről nem nyilatkozó:
 - 1990: 0 (kötelező etnikai adatszolgáltatás)
 - 2001: 541–629 ezer fő (összlakosság 5,3–6,2%-a)
 - 2011: 1443–1487 ezer fő (összlakosság 14,5–15%-a)
- A folyamat beleillik a régiós jelenségekbe
 - Csehország (2,6 millió fő, 25%)
 - Szlovákia (382 ezer fő, 7%)
 - Románia (1,2 millió fő, 6%)
- Földrajzilag viszonylag egyenletes eloszlás
- Településméret növekedésével nő az arányuk (500 fő alatt: 8,7%; 100 ezer fő felett: 16,7%)
- Inkább a fiatalabb korosztályokra jellemző
- Nem magyar állampolgárok felülreprezentáltak

3. (látszólagos) ellentmondás:

A magyar anyanyelvűek aránya ugyanakkora, mint 1880-ban vs. homogén nemzetállam képzete

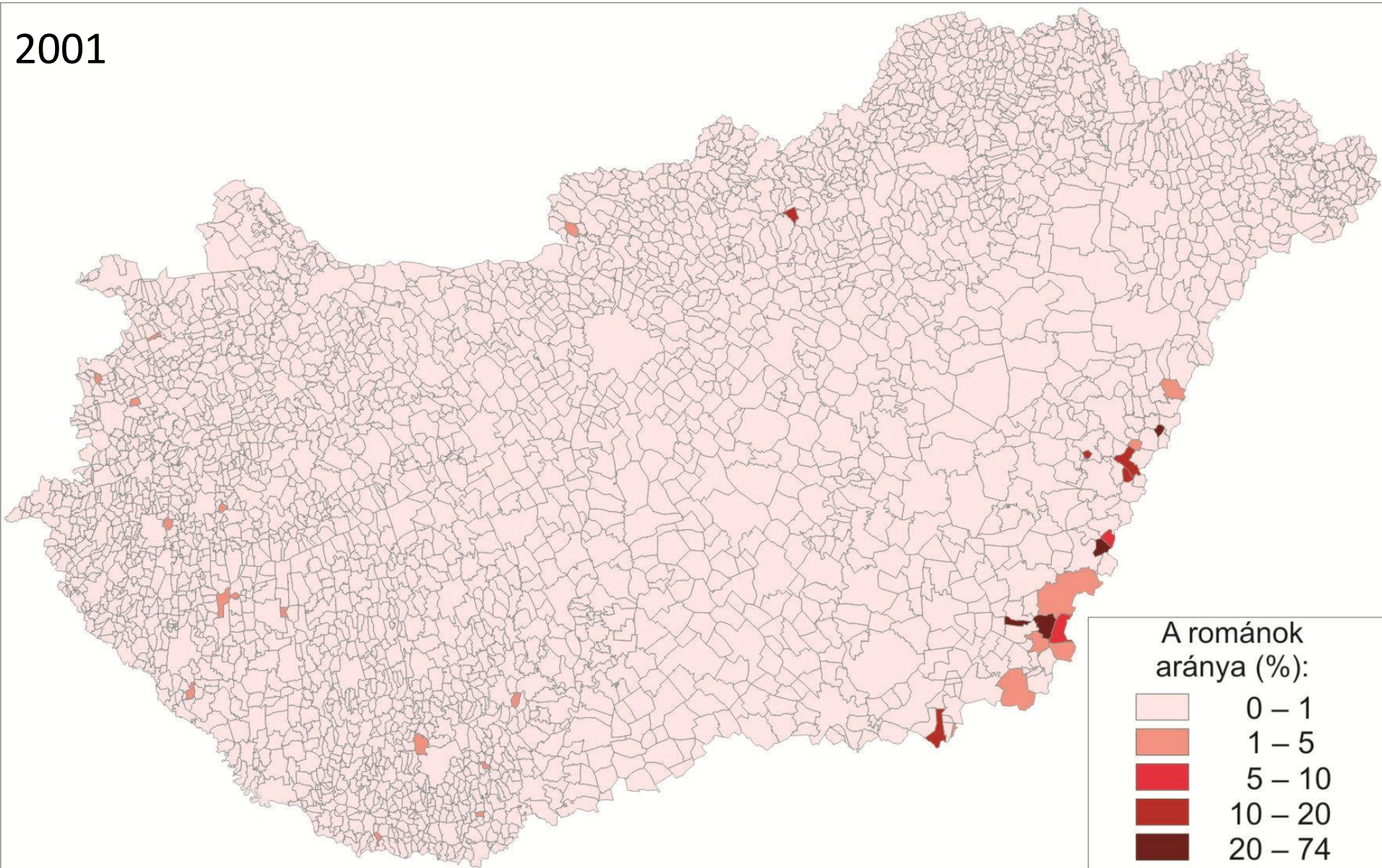
- 1880a: magyar 82,4%, egyéb 17,6%
- 2011a: magyar 84,6%, egyéb 1,9%, nincs válasz 14,5%
- Nyelvi szempontból sokkal homogénebb ország, mint nemzetiségi szempontból
- A népesség 99,6%-a tud magyarul
- Az érdemi választ adók 96,8%-ának magyar az anyanyelve

Területi eloszlás

- Bevándorló kisebbségek (pl. kínai, arab)
 - Központi régióban
 - Őshonos („hazai”) nemzetiségek
 - Területi elhelyezkedésük lényegében megegyezik a száz évvel korábbival
 - De: bolgárok, görögök, lengyelek, örmények többsége a központi régióban él
 - De: románok: 1990: $\frac{2}{3}$ román határ mentén → 2011: $\frac{1}{3}$ a román határ mentén
 - 2011: 35 ezer román nemzetiségű lakosból 10 ezer csak román állampolgársággal rendelkezik; 7,4 ezer ukránból, 2,7 ezer, stb.
- ↓
- Őshonos nemzetiségek?

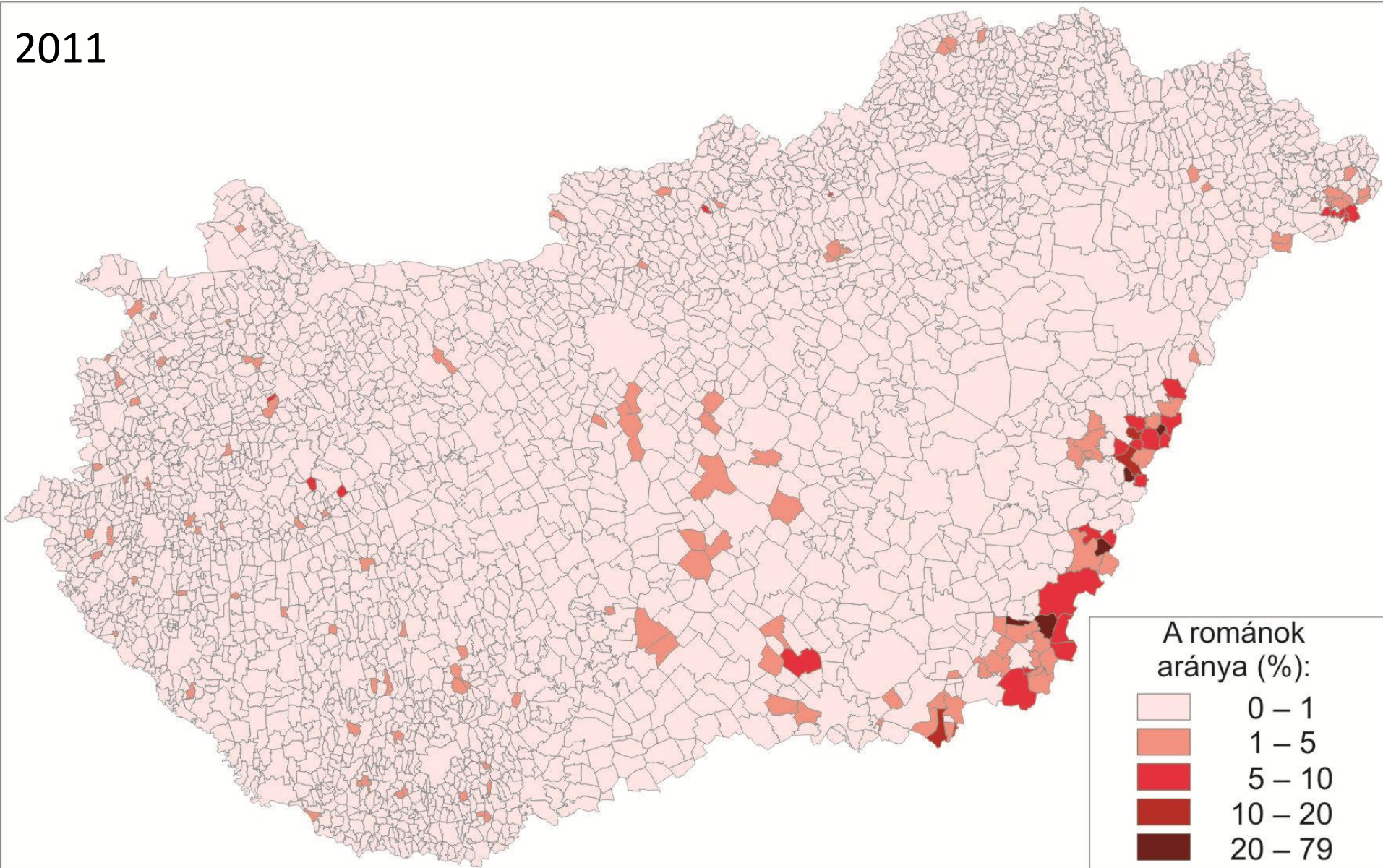
Migráció, határon átnyúló szuburbanizáció

2001

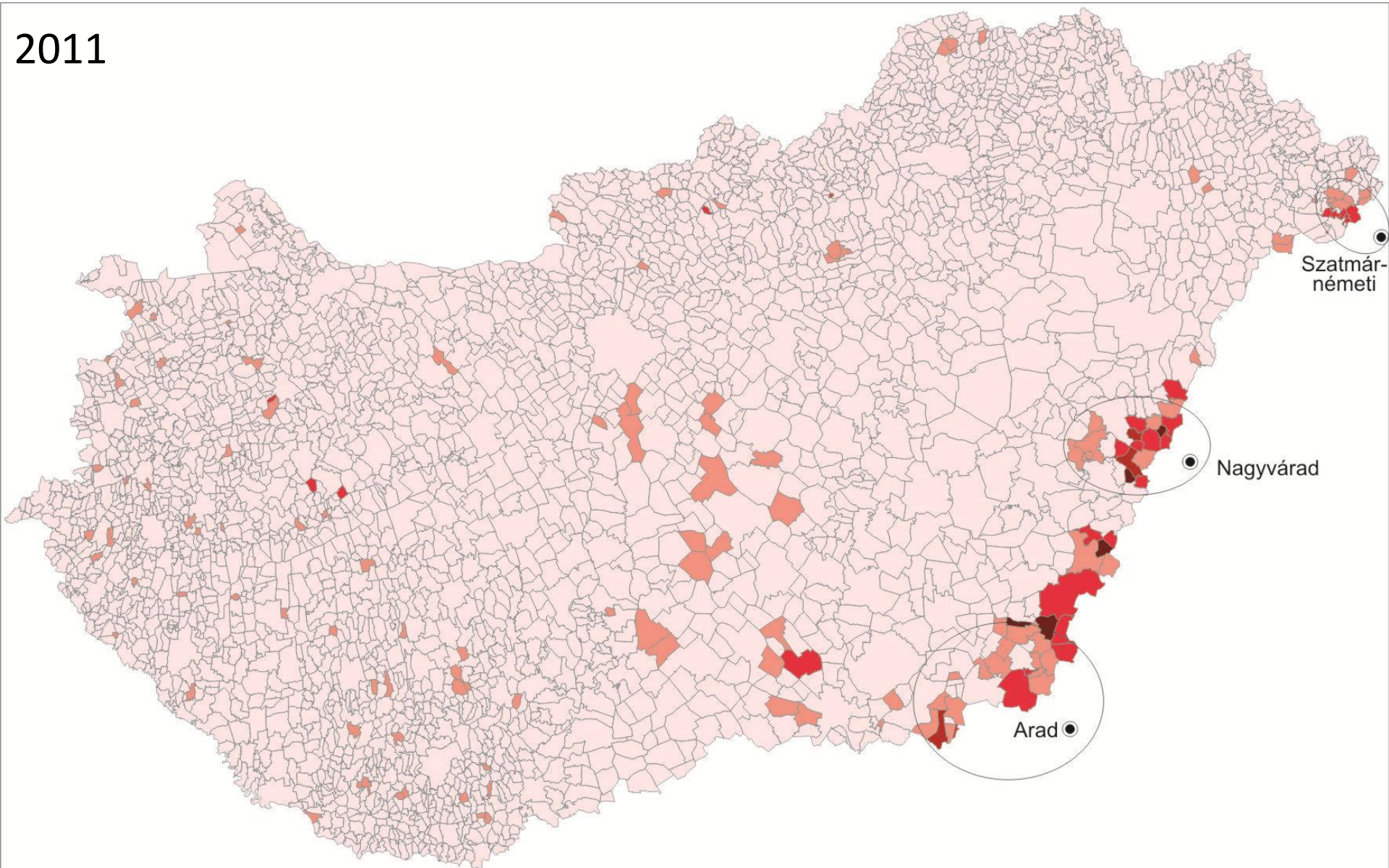
Migráció, határon átnyúló szuburbanizáció

2011

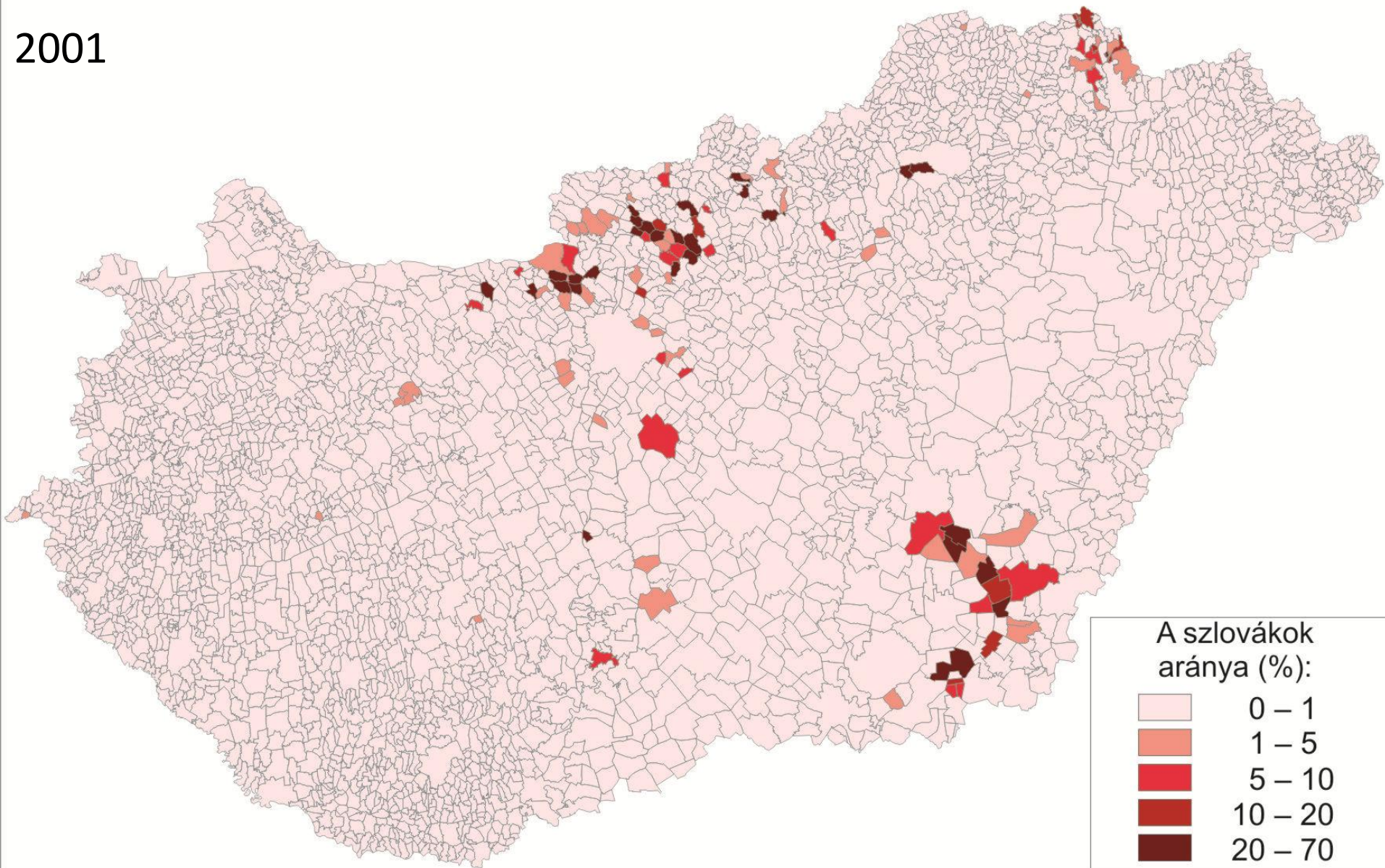
Migráció, határon átnyúló szuburbanizáció

2011

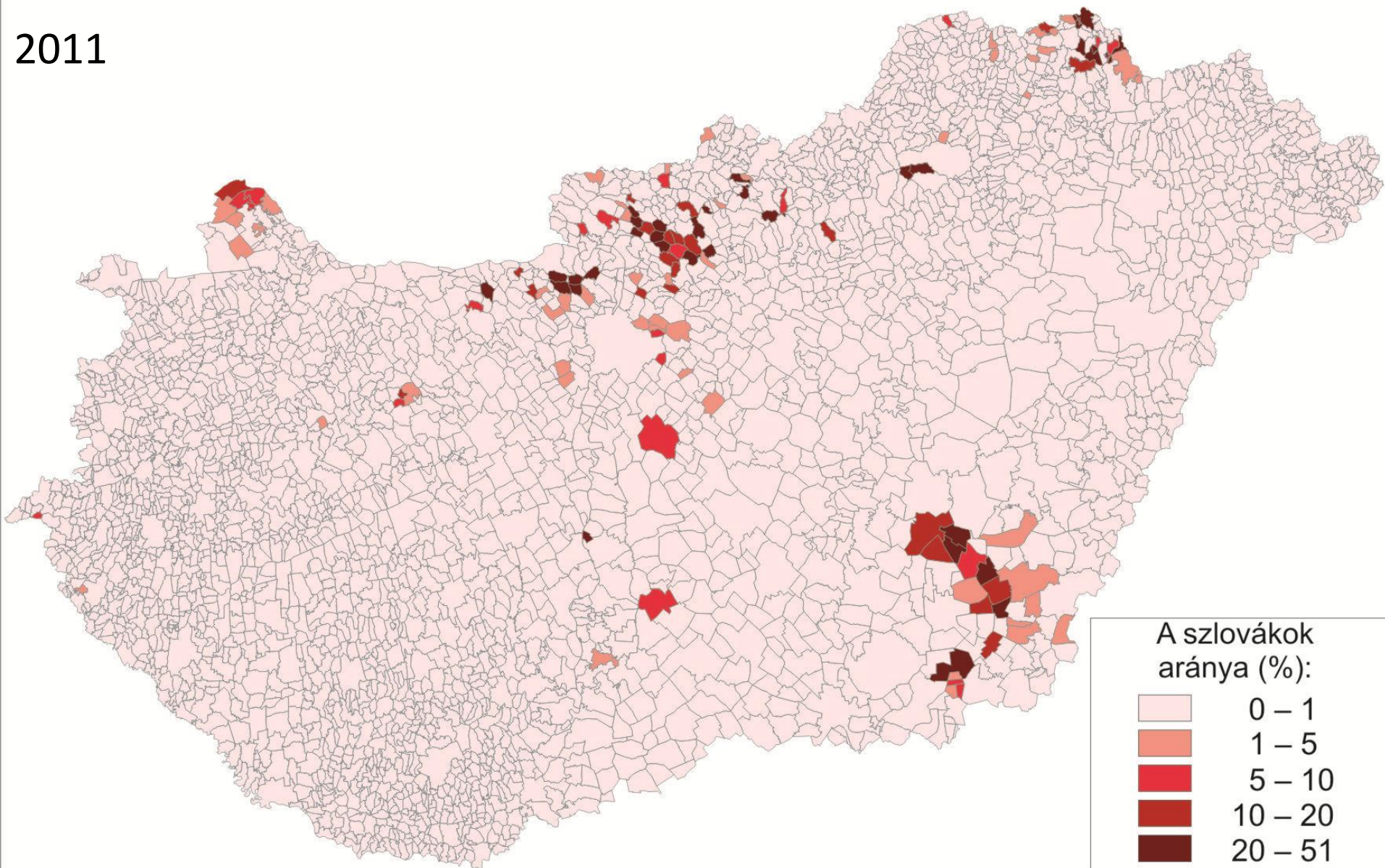
Migráció, határon átnyúló szuburbanizáció

2001

Migráció, határon átnyúló szuburbanizáció

2011

Migráció, határon átnyúló szuburbanizáció

GYMS, szlovákok:

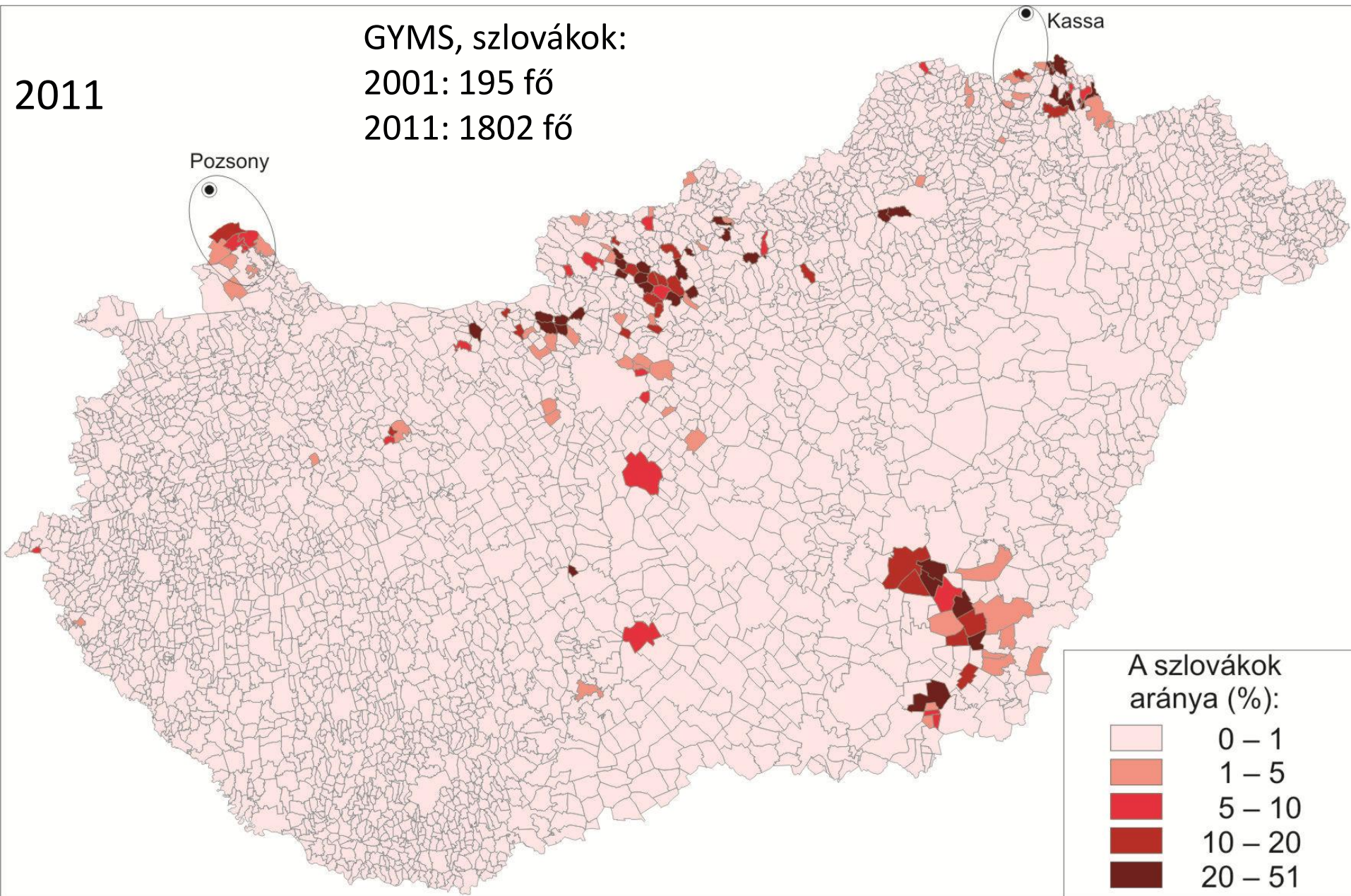
2001: 195 fő

2011: 1802 fő

2011

Pozsony

Kassa

Konklúziók

- A kisebbségek önbevallása nagyban függ az aktuális hatalmi–politikai viszonyoktól, valamint a népszámlálás aktuális módszertanától (a kettő nem független egymástól)
- Ez azonban még mindig nem magyarázza teljesen a 2001–2011 közötti változásokat

A magyarországi kisebbségek asszimilációjának újragondolása

- A migráció szerepe egyre fontosabb a változásokban (ki- és bevándorlás egyaránt)
- A határok jobb átjárhatóságával új jelenségek: határmenti nagyvárosok vonzáskörzetének újjáéledése, határon átnyúló szuburbanizáció

Köszönöm a figyelmet!